

Dr hab. Marcin Wlazło, prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Instytut Pedagogiki

Szczecin, 03.04.2020 r.

Recenzja

przygotowana w postępowaniu habilitacyjnym przed komisją habilitacyjną powołaną przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułów w dniu 9 stycznia 2020 roku w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Jolanty Rzeźnickiej-Krupy

Wykształcenie i rozwój naukowy dr Jolanty Rzeźnickiej-Krupy związane są ze studiami i pracą na Uniwersytecie Gdańskim. Tam ukończyła studia magisterskie na kierunku pedagogika, w zakresie pedagogiki specjalnej, i tam też uzyskała w roku 2006 stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na podstawie rozprawy zatytułowanej „Konstruowanie dyskursu przez dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Pedagogiczne studium etnograficzne grupy przedszkolnej”, której promotorką była prof. Dorota Klus-Stańska. Formalne wykształcenie Habilitantki uzupełniają studia podyplomowe w zakresie logopedii. Poza pracą na stanowiskach asystenta i adiunkta w Katedrze Pedagogiki Specjalnej UG, doświadczenie zawodowe dr Rzeźnicka-Krupa zdobywała także jako nauczycielka w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 2 w Gdańsku oraz logopedka w Szkole Podstawowej nr 16 w Pruszczu Gdańskim.

Dr Jolanta Rzeźnicka-Krupa wystąpiła z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, przedstawiając jako główne osiągnięcie cykl publikacji powiązanych tematycznie, pt. „Społeczne ontologie niepełnosprawności w kontekście pola zainteresowań pedagogiki specjalnej i interdyscyplinarnych badań kulturowych”. Dołączona wniosku dokumentacja jest kompletna i przygotowana z zachowaniem należytej staranności.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Podstawowym osiągnięciem Habilitantki jest cykl powiązanych tematycznie publikacji, składający się z monografii autorskiej, 1 rozdziału w monografii oraz 6 artykułów, zamieszczonych w wiodących, polskich czasopismach pedagogicznych. W dokumentacji publikacje te uporządkowane zostały chronologicznie począwszy od najnowszych, ale zapoznawanie się z nimi świadomie rozpocząłem od pozycji najstarszych, chcąc prześledzić

proces rozwoju naukowego Autorki, obejmujący w tym przypadku 8 lat dzielących pozycję najstarszą i najnowszą. Jako ostatnia w cyklu ukazała się monografia, o której dr Rzeźnicka-Krupa pisze jako o „swoistej syntezie” swojej drogi badawczej po uzyskaniu stopnia doktora. Relacje czasowe między poszczególnymi tekstami mają w tym przypadku duże znaczenie, ponieważ mogłoby się zdarzyć, że monografia stanowi nie tyle syntezę, ile powielenie wcześniejszych analiz. W mojej ocenie sposób dojścia do publikacji monograficznej i sformułowanie całego cyklu należą uznać za modelowe. Synteza nie jest w żadnym razie określeniem nadużytych przez dr Rzeźnicką-Krupę, gdyż sama książka mogłaby stanowić oryginalne osiągnięcie Autorki, jednak bardzo przemyślane odwołania do zamieszczonych w cyklu artykułów, w pełni wyjaśniają i uzasadniają decyzję o sformułowaniu właśnie takiego zestawu publikacji. Zapoznawszy się z całością głównego osiągnięcia, mogę stwierdzić przede wszystkim jego uniwersalność strukturalną i czasową, to znaczy, że pozycja książkowa czytana zarówno jako pierwszy tekst, jak i ostatni w cyklu, pozostaje dziełem autonomicznym, syntetyzującym nie tylko dorobek Habilitantki, ale także zagranicznych i polskich autorów skupionych wokół studiów o niepełnosprawności. Jednocześnie monografia to pełnoprawny projekt badawczy, który może zostać umiejscowiony wśród tak mocno deficytowych na gruncie pedagogicznym badań podstawowych, wpisujących się w realną zmianę teoretyczną.

Tak wyznaczony kierunek analiz autorskich dostrzegalny jest już w pierwszym tekście cyklu, w którym Autorka mierzy się z wyzwaniem paradygmatycznej zmiany w obrębie pedagogiki specjalnej, postulując interdyscyplinarne otwarcie dyscypliny, służące „przeformułowaniu jej założeń” i „dekonstrukcji własnych praktyk wytwarzania wiedzy”. Podstawowym obszarem analiz czyni Habilitantka kategorię niepełnosprawności, podkreślając potrzebę teoretycznej refleksji ukierunkowanej na rozpoznanie elementów „konstytuujących *niepełnosprawne* podmioty i ich tożsamość”. Należy zauważyć, że nie jest to postulat oderwany od osobistego zaangażowania badawczego Doktorantki, gdyż dała się poznać środowisku pedagogicznemu (nie tylko pedagogów specjalnych) jako Autorka dobrze ocenianej monografii, stanowiącej książkową wersję rozprawy doktorskiej, której tytuł został przywołany w tej recenzji. Z oczywistych przyczyn publikacja ta nie została dołączona do dorobku habilitacyjnego, ale chciałbym zwrócić uwagę na fakt wyznaczenia tym tekstem obszaru ontologicznych i epistemologiczno-metodologicznych przekonań Autorki, którym pozostanie wierna w swoich kolejnych pracach. Jest to mianowicie obszar komunikacji i dyskursu jako „centralnych kategorii życia społecznego”, wyznaczających „podejście interpretacyjne w studiach nad niepełnosprawnością”. Przywołane sformułowania pochodzą z drugiej książki dr Rzeźnickiej-Krupy, pt. „Niepełnosprawność i świat społeczny. Szkice

metodologiczne”, wydanej w roku 2009, zaliczonej już do dorobku habilitacyjnego i stanowiącej przekonujący efekt własnych poszukiwań Autorki na gruncie ontoepistemologicznego i metodologicznego ulokowania badań nad kategorią niepełnosprawności.

Kolejne artykuły z cyklu stanowiącego główne osiągnięcie Habilitantki są ilustracją procesu jej coraz intensywniejszego angażowania się w studia kulturowe i krytyczne. Bez odpowiedniego przygotowania intelektualnego, własnych studiów, analiz i badań, a także jasno sprecyzowanych poglądów filozoficzno-społecznych, bardzo trudno o sukces naukowy w ramach łączenia wysublimowanych analiz teoretycznych z praktycznym wymiarem działalności pedagogicznej. Habilitantka nie tylko sprostała tym oczekiwaniom, ale z sukcesem wpisała się w wyznaczanie standardów badań dotyczących niepełnosprawności, dla których ramą teoretyczną są poststrukturalne koncepcje podmiotu i powiązane z nimi, dyskursywnie ujęte kategorie tożsamości i różnicy. Zaprezentowane w artykułach krytyczne analizy dzieł artystycznych (fotografia, teatr, literatura piękna) wiążą się z przyjęciem określonego stanowiska w kwestii łączenia procesu wytwarzania wiedzy i znaczeń symbolicznych. W przypadku kategorii niepełnosprawności, uwikłanej w zawłaszczające ją sposoby wypełniania znaczeniami, przyjęcie współzależnych perspektyw – kulturowej i krytycznej – umożliwiło dr Rzeźnickiej-Krupie sformułowanie tez i założeń, które uporządkowane zostaną w publikacji książkowej. Stopniowo zatem autorka pokazuje na wybranych przykładach sposoby „odzyskiwania obecności” przez udział w sztuce zaangażowanej. W miejsce zastanych znaczeń i utrwalonych podziałów w obrębie kategorii niepełnosprawności pojawia się poznawcza niejednorodność związana z przypisaniem samej niepełnosprawności cech charakterystycznych dla tożsamości „zmiennych, płynnych i hybrydycznych”. Udział Habilitantki w opisywanych przez nią projektach artystycznych wiązał się jednocześnie z jej zaangażowaniem w powstanie publikacji książkowej, która jako jedna z pierwszych w Polsce może uchodzić za reprezentatywną dla postulowanego na gruncie międzynarodowych *disability studies* sposobu badania tego zjawiska, a więc w ujęciu interdyscyplinarnym i krytycznym. Wypracowane w toku podjętych analiz kategorie – ciało, tożsamość i performatywność – staną się tytułowymi hasłami publikacji książkowej, wieńczącej dotychczasowe prace badawcze dr Rzeźnickiej-Krupy.

Jak już to zostało zaznaczone, uważam, że sposób wykorzystania wcześniejszych publikacji w opracowaniu książkowym jest modelowy. Znajomość artykułów Habilitantki przywoływanych w książce, umożliwia głębsze wniknięcie w proces kształtowania się stanowiska naukowego Autorki, przy czym nie ma tu mowy o wtórności i powtarzalności

rozważań, a jedynie o odsyłaniu czytelnika do wcześniej opracowanych zagadnień. Udało się zatem Habilitantce opracować monografię, która jest jednocześnie domknięciem cyklu i oryginalnym, odrębnym osiągnięciem naukowym. Znając wcześniejszy dorobek naukowy Badaczki oraz jej społeczne zaangażowanie w kontekście współdzyskiwania, wraz ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością oraz innych badaczy i badaczek, zawłaszczonych znaczeń i wartości przypisywanych niepełnosprawności, bez większego problemu możemy zaufać deklaracji Autorki, sformułowanej we „Wstępie” do „Społecznych ontologii niepełnosprawności”: „Idee, tezy i pytania podejmowane w prezentowanej pracy kształtowały się przez dłuższy czas i są wyrazem mojego osobistego oporu wobec obrazów niepełnosprawności, które towarzyszyły mi często na drodze moich naukowych dociekań” (s. 9). Ponownie można się odnieść do poziomu ryzyka przedsięwzięcia, które rozpoczyna się serią pytań o bardzo wysokim poziomie ogólności: „Co to jest niepełnosprawność? Jak jest rozumiana i postrzegana?” (s. 9). Podstawowym walorem książki dr Rzeźnickiej-Krupy jest, moim zdaniem, to, że do własnych odpowiedzi na te i kolejne pytania dojdzie poprzez uporządkowanie i wyjaśnienie teoretycznych aspektów konstruowania znaczeń, krytyczne przybliżenie genezy i rozwoju studiów o niepełnosprawności w kontekście kształtowania się poszczególnych modeli tej kategorii, i – w końcu – poprzez autorską analizę krytyczną sposobów konstruowania wiedzy o niepełnosprawności i wyłonienie jej społecznych ontologii jako wyraz otwarcia na zmienność i płynność poznawczą badanej kategorii. Jest oczywiste, że przygotowanie tego typu publikacji to nie jest jedynie kwestia żmudnego i czasochłonnego studiowania dorobku autorów kluczowych dla współczesnych, krytycznych studiów kulturowych, w tym studiów o niepełnosprawności, lecz także osobiste, twórcze rozwinięcie podjętych wątków teoretycznych, na co pozwolić mogą sobie jedynie osoby najsprawniej posługujące się zarówno językiem akademickim, jak i narzędziami metodologicznymi analizy krytycznej. „Społeczne ontologie niepełnosprawności” to nie jest zatem jedynie przegląd stanowisk innych autorów, lecz określenie własnej pozycji teoretycznej i badawczej jako osoby świadomie korzystającej z dostępnych kategorii analizy w celu zbudowania nowej wiedzy i otwarcie nowych obszarów badań. Jednocześnie pozycja ta może z powodzeniem uchodzić za swoisty podręcznik akademicki w zakresie studiów o niepełnosprawności, a takiej syntetyzującej publikacji brakowało w polskim piśmiennictwie. Przybliżenie rozwoju interdyscyplinarnych studiów o niepełnosprawności posłużyło Autorce do krytycznego spojrzenia na pojawiające się w różnych okolicznościach czasowych, socjokulturowych i geograficznych modele niepełnosprawności. Krytyczny aspekt podjętych analiz dotyczył zarówno istoty samych modeli, jak i ich uproszczonej, czasami błędnej recepcji oraz

nadużywania ich zredukowanych wartości teoretycznych do powszechnego wzmocnienia licznych badań dotyczących niepełnosprawności. Przechodząc przez kolejne warstwy tekstu, odkrywamy wraz z Autorką nowe obszary istnienia niepełnosprawności jako wciąż zmieniającej się konstrukcji, o nieustalonym ostatecznie kształcie i sensie, gdyż są w trakcie stawania się i zyskiwania podmiotowości w „ciągłych relacjach z innymi” (s. 17). Książka domyka zatem, ale nie zamyka do końca, drogę badawczą, zaangażowaną działalność i wieloletnie studia Autorki, świadcząc o unikatowych predyspozycjach Habilitantki do pogłębionych analiz teoretycznych, prezentowania własnych poglądów i wykraczania poza granice obowiązujących schematów myślowych w danej dyscyplinie. Myślę, że będzie to pozycja ważna nie tylko dla tych, którzy podzielają stanowisko naukowe Autorki, ale także dla tych, którzy w ramach studiów o niepełnosprawności reprezentują inne podejścia teoretyczne, w tym pozytywistyczny paradygmat badań, doceniając rzetelność warsztatu badawczego i stylu wypowiedzi Autorki lub podejmując polemikę z przedstawionymi w opracowaniu tezami. Osobiście bardzo wysoko oceniam cały cykl publikacji przedstawionych jako osiągnięcie habilitacyjne, gdyż stanowią one przykład świadomego, dojrzałego i rzetelnego badania wybranego zjawiska społecznego w teoretycznym ujęciu interdyscyplinarnym, które nie jest tylko pozorowaniem szerokości i głębokości kontekstów, ale rzeczywistym ułożeniem własnych badań pomiędzy współzależnymi dyscyplinami humanistyki i nauk społecznych.

Ocena osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia doktora

Dorobek publikacyjny podoktorski Habilitantki, poza cyklem wskazanym jako główne osiągnięcie, został przez nią podzielony na dwa obszary. Pierwszy z nich, dotyczący teoretyczno-metodologicznych aspektów pedagogiki specjalnej i badań nad niepełnosprawnością, obejmuje cztery pozycje, w tym monografię autorską i 3 artykuły w czasopiśmie „Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej”. Drugi obszar, skupiony wokół tematyki edukacyjnych kontekstów niepełnosprawności, to także cztery teksty – rozdział w recenzowanej monografii oraz 3 artykuły ponownie zamieszczone w czasopiśmie „Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej”. O ile w przypadku głównego osiągnięcia Autorka postarała się o różnorodność periodyków, w których publikowała swoje teksty, o tyle w przypadku analizowanych obecnie obszarów rzuca się w oczy jej przywiązanie tylko do jednego czasopisma, co można oceniać w kategorii ograniczania zasięgu i wpływu własnych prac. Ten swoisty mankament wydawniczy dorobku Habilitantki nie dotyczy w żadnym razie poziomu naukowego jej prac, zasługujących na znacznie szerszą reprezentację

nie tylko w polskim czasopiśmiennictwie z obszaru nauk społecznych. Autorka sama wszakże podkreśla, że jednym z głównych celów jej pracy naukowej w ujęciu całościowym jest przekraczanie granic dyscyplinarnych i upowszechnianie wiedzy, która nie powinna być ograniczana w swym zasięgu jedynie do odbiorców związanych z pedagogiką specjalną.

Zadnych wątpliwości wydawniczych i związanych z zasięgiem oddziaływania nie ma w przypadku publikacji książkowej, czyli wspomnianej już w niniejszej recenzji, pozycji, pt. „Niepełnosprawność i świat społeczny. Szkice metodologiczne”. To jedna z najważniejszych publikacji, przybliżających współzależne kwestie ujmowania niepełnosprawności jako konstruktu społecznego i metodologii badań jakościowych. Autorka w jasny i precyzyjny sposób nakreśliła możliwości i warunki wykorzystania podejścia interpretacyjnego w studiach nad niepełnosprawnością, łącząc przegląd stanowisk teoretycznych z opisem najważniejszych strategii badawczych. Książka ta przyczyniła się niewątpliwie do złagodzenia wielu nieporozumień i nadużyć związanych z wykorzystaniem jakościowych strategii badawczych na gruncie pedagogiki specjalnej. Z punktu widzenia oceny dorobku naukowego dr Rzeźnickiej-Krupy ważne jest dostrzeżenie, że książka ta jest pokłosiem zrealizowanego przez nią grantu badawczego, a więc stanowi sama w sobie świadectwo rozbudowanych studiów Autorki w obszarze tematycznym danej publikacji, z uwzględnieniem jej wcześniejszych doświadczeń badawczych, dotyczących przede wszystkim kategorii komunikowania się i dyskursu. Dostrzegalne to jest już na poziomie strukturalnym tego opracowania, które rozbudowywane jest w kierunku od ogółu do szczegółu, prezentując na początku szeroki kontekst badania świata społecznego, by poprzez zarysowanie teoretycznych wymiarów odniesionego do studiów nad niepełnosprawnością podejścia interpretacyjnego, dojść do konkretnych metod badań jakościowych wraz z przykładami ich realizacji. Podobnie jak w przypadku książki wieńczącej cykl zgłoszony jako podstawowe osiągnięcie Habilitantki, uważam, że oceniana książka stanowi przykład publikacji, łączącej cechy przeglądowej analizy teoretycznej z wysokiej jakości podręcznikiem akademickim.

Dopełniające oceniany obszar artykuły są potwierdzeniem kompetencji dr Rzeźnickiej-Krupy w zakresie analizowania obszarów teoretycznych związanych z studiami nad niepełnosprawnością i konstruowania autorskich kategorii teoretycznych. Analiza dyskursu akademickiego w zakresie międzynarodowych studiów nad niepełnosprawnością wiązała się z bezpośrednim udziałem Autorki w sieci badawczej „Disability and Society” i śledzeniem sposobów badania fenomenu niepełnosprawności na gruncie europejskim i amerykańskim, ze szczególnym uwzględnieniem współzależności teorii społecznych i krytycznego bądź interpretatywnego paradygmatu badań. W nurcie analizy teoretycznej mieszczą się też teksty

poświęcone społecznemu postrzeganiu niepełnosprawności intelektualnej i oddziaływaniom pedagogiki specjalnej w kontekście praktyk wspierania rozwoju. W obu przypadkach szerokie tło filozoficzne podjętych dociekań służy sformułowaniu kategorii teoretycznych odnoszonych do kluczowych dla pedagogiki specjalnej zagadnień. Autorskie ujęcie zarówno typologii teoretycznych orientacji inspirujących współczesne dyskursy niepełnosprawności intelektualnej, jak i filozoficznych kontekstów wsparcia na gruncie oddziaływań pedagogicznych, jest dogłębnie przemyślane i udokumentowane odpowiednio wprowadzonymi odwołaniami do stanowisk teoretycznych, stanowiących podstawę formułowanych przez Habilitantkę ustaleń.

Bardzo dobra orientacja dr Rzeźnickiej-Krupy w nurtach klasycznej i współczesnej filozofii, a także całego obszaru nauk społecznych, łączy się w jej pisarstwie naukowym z umiejętnością prowadzenia własnej narracji i formułowania tez ważnych w kontekście przemian paradygmatycznych pedagogiki specjalnej. Te cechy naukowej charakterystyki Habilitantki odnajduję również w drugiej grupie tekstów przedstawionych przez nią dodatkowo do oceny. Już pierwszy z nich („Inny w edukacji – transmisyjne i interpretacyjne podejście do uczenia(się) w kontekście pytań o edukację osób niepełnosprawnych”) można uznać za dobry przykład ilustrujący sposób łączenia przez dr Rzeźnicką-Krupę kontekstów teoretycznych z analizą konkretnego zjawiska pedagogicznego. Edukacja osób z niepełnosprawnością uwikłana jest w skomplikowane relacje, których źródłem jest historia szkolnictwa specjalnego wpisana w realizację oświeceniowo ujętych celów użytecznych i dominację kulturową filozoficznego racjonalizmu. Rozwijający się przez ponad dwa stulecia uniwersalny model dydaktyki specjalnej w jednoznaczny sposób odzwierciedla mechanizmy charakterystyczne dla transmisyjno-adaptacyjnego schematu nauczania-uczenia się, co wzmacniane jest behawioralnym ujęciem mechanizmów rozwojowych człowieka. Habilitantka, opierając się na własnych badaniach, prezentuje możliwości przeformułowania założeń dydaktyki specjalnej zgodnie z inspirowanym konstruktywizmem społecznym nurtem interpretacyjnym. Społeczno-dydaktyczne przekonanie o niższej wartości osobistych znaczeń i wiedzy konstruowanej samodzielnie przez uczniów z niepełnosprawnością (zwłaszcza intelektualną) Autorka łączy z dominacją podejścia transmisyjnego i „funkcjonowaniem w przestrzeni publicznego dyskursu znaczeń swoistego konstrukt, jakim jest samo pojęcie dziecka niepełnosprawnego”. Wskazane w ten sposób kategorie „dzieciństwa” i „niepełnosprawności” stanowią jeden z najważniejszych obszarów badań intersekcjonalnych, skupionych wokół identyfikowania i opisywania zjawisk zwielokrotnionego naznaczania i wykluczania. Tekst dr Rzeźnickiej-Krupy został zamieszczony w ważnej dla dydaktyki

ogólnej publikacji zbiorowej, w której zaprezentowane zostały współczesne paradygmaty tej dyscypliny.

W kolejnych publikacjach badaniom i analizie teoretycznej poddane zostały kategorie istotne w kontekście socjokulturowych uwarunkowań edukacji osób z niepełnosprawnością. Chodzi mianowicie o dyskursy nierówności i odmienności, ujmowane jako konstrukty społeczne i wynikające zarówno z rozwiązań przyjętych na poziomie prawno-organizacyjnym, jak i dominujących schematów poznawczych powiązanych z niepełnosprawnością i odmiennością. Poziom merytoryczny i metodologiczny przedstawionych badań i analiz nie budzą żadnych zastrzeżeń. Należy natomiast odnotować nieścisłość formalną, gdyż podany dwukrotnie w autoreferacie tytuł artykułu dotyczącego kapitału kulturowego różni się wyraźnie swej strukturze od tytułu tekstu złożonego do oceny, choć nie wpływa to na zmianę relacji treściowej między tytułem a zawartością artykułu. Treść artykułu przedstawionego do oceny i jego opis w autoreferacie są tożsame, dlatego błąd z tytułem traktuję jako formalny. Wracając do merytorycznej oceny tekstów z tego obszaru tematycznego, należy podkreślić ich bardzo mocne osadzenie w koncepcjach socjoedukacyjnych, dotyczących mechanizmów powstawania społecznych nierówności i udziału szkoły w tym zjawisku. Warto dostrzec trafne przełożenie tych analiz na grunt debaty na temat przypisywania niektórym uczniom „specjalnych potrzeb edukacyjnych” i wyznaczania w ten sposób ich miejsca w systemie „reprodukcji społecznych nierówności”. Szkoła dla wszystkich i uwzględnienie uniwersalnego wymiaru potrzeb zróżnicowanych to kierunki przemian, do których dochodzi Habilitantka w swoich rozważaniach, wpisując się w ten sposób w otwieranie pedagogiki specjalnej na zagadnienia ogólnopedagogiczne. Z satysfakcją odnotowuję, że czyni to w sposób naukowo spójny i zaawansowany, a jednoznacznie konsekwentny, co dokumentują jej publikacje.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Ogólną ocenę całego publikacyjnego dorobku podoktorskiego dr Rzeźnickiej-Krupy determinuje, a zarazem ułatwia fakt, że jej teksty są powszechnie znane w środowisku pedagogów specjalnych, a obszar metodologiczny jej prac zapewne także w szerszym wymiarze ogólnopedagogicznym. Podana w autoreferacie liczba cytowań wg Google Scholar to 90, natomiast indeks Hirscha wynosi 4. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka wydała trzy monografie, była redaktorką naukową jednej monografii i trzech tomów czasopisma punktowanego, opublikowała także 10 rozdziałów w recenzowanych monografiach zbiorowych oraz 15 artykułów w czasopismach z listy B MNiSW oraz indeksowanych w ERIH.

Nie wykazano jednak żadnej publikacji z listy JCR, a wśród podanych w wykazie artykułów w czasopismach nie ma ani jednego tekstu w języku obcym. Sposób wykorzystania literatury anglojęzycznej we wszystkich niemal publikacjach autorstwa dr Rzeźnickiej-Krupy, świadczy o jej doskonałej orientacji w międzynarodowym dorobku współczesnej filozofii, studiów kulturowych, a zwłaszcza *disability studies*. Uważam, że poziom merytoryczny analiz prowadzonych przez Autorkę w języku polskim nie odstaje od standardów obowiązujących w wydawnictwach międzynarodowych. Trudno traktować tę sytuację jako zarzut, gdyż ograniczenia dotyczące polskich autorów w związku z dostępem do uznanych czasopism o zasięgu międzynarodowym są powszechnie znane. Należałoby raczej wyrazić żal, że wartościowe prace, których problematyka ma charakter uniwersalny i wpisuje się w interdyscyplinarne i ponadnarodowe obszary teoretyczne i badawcze, funkcjonują jedynie w wymiarze lokalnym. Świadomość Habilitantki w tym zakresie ujawniają jej wystąpienia konferencyjne, wygłoszone w języku angielskim na wielu uniwersytetach europejskich – w Lizbonie, Genewie, Turynie, Paryżu, Sztokholmie i Lille. Tematyka tych wystąpień, a więc podmiotowość i niepełnosprawność, społeczne ontologie niepełnosprawności, edukacyjny i społeczny dyskurs nierówności czy performatywne strategie inkluzji, odzwierciedlona jest w polskich publikacjach dr Rzeźnickiej-Krupy i można tylko żałować, że międzynarodowy zasięg wystąpień konferencyjnych nie został wzmocniony odpowiednimi publikacjami.

Jako zapowiedź istotnych zmian w tym zakresie można uznać oświadczenia Habilitantki w kontekście planów wydawniczych, stanowiących pokłosie jej udziału w licznych przedsięwzięciach naukowych o zasięgu międzynarodowym. Możliwość bezpośredniego kontaktowania się z wiodącymi przedstawicielami *disability studies*, udział w międzynarodowych seminariach i wymianie naukowej, a także członkostwo w międzynarodowych organizacjach naukowych (European Sociological Association, European Society for Disability Studies), to najpewniejszy sposób zaistnienia z własnymi projektami badawczymi w przestrzeni ponadnarodowej, z czego Habilitantka intensywnie korzystała i nadal korzysta.

W okresie podoktorskim dr Rzeźnicka-Krupa zrealizowała cztery granty badawcze ze środków Uniwersytetu Gdańskiego, publikując efekty swoich prac w monografii autorskiej, rozdziale w publikacji zbiorowej i trzech artykułach. Odnotować należy również złożenie wniosków grantowych (jeden indywidualny i jeden zbiorowy) do MNiSW oraz NCN. Przekonującą ilustracją możliwości łączenia międzynarodowej wymiany dydaktycznej z pracą badawczą są efekty udziału Habilitantki w programie Erasmus Teachers' Mobility, w ramach którego przeprowadzono nie tylko zajęcia dydaktyczne ze studentami uczelni belgijskich, ale

zrealizowano także badania, których wyniki przedstawiono w punktowanych czasopismach polskich. Podobnie należy ocenić udział w projekcie badawczo-edukacyjnym „Więcej niż Teatr – Pełnoprawna Sztuka Osób Niepełnosprawnych + Beyond Therapy”, finansowanym ze środków MKiDN. Efekt naukowy w postaci artykułu w czasopiśmie został włączony do cyklu stanowiącego osiągnięcie habilitacyjne, a wpływ zdobytych doświadczeń osobistych i badawczych jest także wyraźnie widoczny w publikacji książkowej włączonej do cyklu.

Wymienione wcześniej międzynarodowe kontakty konferencyjne tworzą spójną całość ze spotkaniami naukowymi organizowanymi przez polskie uczelnie i inne instytucje. Habilitantka wzięła czynny udział 34 konferencjach naukowych, w tym 15 międzynarodowych i 19 krajowych. Tematyka jej wystąpień jest spójna z przedstawionymi do oceny osiągnięciami publikacyjnymi, a więc oprócz głównego obszaru dotyczącego dyskursu podmiotowości i tożsamości osób z niepełnosprawnością, odnotować należy tematy skupione głównie wokół kwestii metodologicznych i paradygmatycznych przemian pedagogiki specjalnej oraz edukacji specjalnej w kontekście odmienności, różnicy i przemocy symbolicznej.

Działalność naukowo-badawczą dr Rzeźnickiej-Krupy charakteryzuje zarówno świadome rozwijanie wątków, które zbudowały jej naukowy dorobek, jak i aktywne poszukiwanie możliwości współpracy, w tym międzynarodowej, służącej pogłębianiu własnej sprawności badawczej i specjalistycznej wiedzy oraz upowszechnianiu wypracowanych osobiście osiągnięć badawczych. W efekcie jest to dorobek, który nie jest być może bardzo obszerny w wymiarze ilościowy, ale trudno w nim znaleźć elementy zbędne czy chybione poznawczo. Habilitantka skonstruowała swoje publikacje wokół zagadnień kluczowych nie tylko dla pedagogiki specjalnej, ale także w obrębie szeroko rozumianych studiów społecznych i kulturowych, z bogatym zapleczem kontekstualnym tradycyjnej i współczesnej filozofii.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Niektóre elementy składające się na dorobek dydaktyczny i popularyzatorski dr Rzeźnickiej-Krupy zostały już wymienione w punkcie poprzednim, gdyż stanowiły części składowe działalności badawczej. Tak było zarówno w przypadku udziału Habilitantki w programie Erasmus, jak i w projekcie „Więcej niż Teatr”, których efektem naukowym były konkretne publikacje. W wymiarze dydaktycznym i popularyzatorskim oba przedsięwzięcia łączyły się ściśle z zainteresowaniami badawczymi Habilitantki, a więc problematyką różnorodności i odmienności w edukacji (program Erasmus i zajęcia na ten temat z międzynarodową grupą studentów) oraz sprawczej i podmiotowej „obecności osób

definiowanych przez pryzmat niepełnosprawności (seminaria, sesje warsztatowo-wykładowe i konferencja w ramach projektu teatralnego).

Dr Rzeźnicka-Krupa brała w różnym zakresie udział w organizacji konferencji i seminariów odbywających się na jej macierzystym Wydziale Nauk Społecznych UG. W tym samym miejscu jest wydawane czasopismo „Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej”, przy którego tworzeniu Habilitantka współpracowała, pełniąc następnie funkcję zastępczyni redaktora naczelnego oraz uczestnicząc w pracach związanych z obecnością czasopisma w międzynarodowych bazach i jego ministerialną oceną parametryczną.

W zakresie działalności popularyzatorskiej Habilitantka wskazała swój udział konferencjach szkoleniowych oraz wykład w ramach cyklu „Kultura, edukacja, tożsamość” w Uniwersytecie Krytycznym Świetlicy Krytyki Politycznej w Gdańsku. Zapis tego ostatniego wydarzenia jest dostępny na platformie Youtube.

Jeśli chodzi o ściśle dydaktyczny dorobek Habilitantki, to zwraca uwagę przede wszystkim duża liczba wypromowanych magistrantów (69 osoby), co świadczy o zaufaniu przełożonych do kompetencji dydaktycznych i metodologicznych dr Rzeźnickiej-Krupy. Uznanie budzi też jej blisko dziesięcioletnie zaangażowanie dydaktyczne w ramach Studiów Doktoranckich, a tematyka powierzonych Habilitantce wykładów monograficznych dla doktorantów w zakresie pedagogiki i politologii („Tożsamość i wykluczenie. Kulturowy dyskurs niepełnosprawności”, „Ciało, tożsamość i kultura – źródła relacji, konteksty uwikłań”) świadczy o docenieniu jej działalności badawczej i dorobku naukowego. W tym samym kontekście należy umieścić i ocenić opracowanie przez dr Rzeźnicką-Krupę programów przedmiotów włączonych do grupy zajęć obowiązkowych w ramach studiów II stopnia na kierunkach: pedagogika wczesnej edukacji (Wczesna edukacja dla Innego) oraz pedagogika specjalna (Studia nad niepełnosprawnością). Powiązanie działalności badawczej w danych zakresach z włączeniem tej problematyki do programów studiów jest modelowym ujęciem charakterystyki zawodowej i kompetencji pracownika badawczo-dydaktycznego. W ten pożądanym schemat wpisuje się też zestaw przedmiotów prowadzonych przez dr Rzeźnicką-Krupę na wszystkich stopniach kształcenia akademickiego oraz jej udział w pracach rad i zespołów programowych na kierunku pedagogika specjalna.

Wymagany w ramach postępowania habilitacyjnego zakres udziału w opiece naukowej dopełnia promotorstwo pomocnicze Habilitantki w przewodzie doktorskim mgr Agnieszki Sekułowicz. Dr Rzeźnicka-Krupa ma za sobą także doświadczenie recenzenckie, wynikające ze stałej współpracy z czasopismem „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis *Studia de Cultura*”.

Konkluzja

Przedstawiona ocena dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego, organizacyjnego, i popularyzatorskiego dr Rzeźnickiej-Krupy jest jednoznacznie pozytywna. Habilitantka jest badaczką zaangażowaną i krytyczną, przy czym określenia te przekładają się na jakość merytoryczną jej publikacji a nie stanowią jedynie ogólnej charakterystyki sposobu uprawiania nauki. Spójny i konsekwentny sposób budowania dorobku publikacyjnego, a także głęboko przemyślane poszukiwanie i wykorzystywanie interdyscyplinarnych inspiracji, wraz z podejmowaną, międzynarodową współpracą naukową, świadczą o stałym rozwoju naukowym Habilitantki, a dojrzałość i samodzielność w pracy naukowej dr Rzeźnicka-Krupa osiągnęła, w mojej opinii, na długo przed złożeniem formalnego wniosku o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego. Uwzględniając zatem, zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawowymi, kompletność przedłożonej dokumentacji, spełnienie wymogów formalnych oraz wartość merytoryczną przedstawionych do oceny publikacji, wnoszę o nadanie dr Jolancie Rzeźnickiej-Krupie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

